

Správa cizího majetku a svěřenský fond (v širších souvislostech)

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.
PrF MU, Brno

Osnova:

- ▶ Širší souvislosti, systematické zařazení
- ▶ Správa cizího majetku – povaha, specifika, základní rámec
- ▶ Správa cizího majetku prostá a plná, společná správa, vznik zánik
- ▶ Svěřenský fond – koncepce, základní charakteristika
- ▶ Srovnání s jinými podobnými instrumenty správy majetku

Širší souvislosti

- ▶ Zvýšený zájem o fiduciární formy správy majetku Evropě
 - ▶ Zakladatel – správce – beneficiant
 - ▶ Důvody: mimoprávní (kumulace majetku v soukromých rukou, demografické vlivy, pocit spoluodpovědnosti)
 - ▶ Reakce zákonodárců: různé – „soutěž o kapitál“, nadace se soukromým účelem, trust-like formy, nový koncept dědického práva..
 - ▶ Vytváření příznivého právního prostředí (civilně právního, daňového)
-

Rekodifikace soukromého práva

- ▶ Snaha o zachycení evropského trendu
- ▶ Posílení autonomie vůle vlastníka majetku
- ▶ Instrumenty inter vivos/mortis causa
- ▶ Výhody x nevýhody
- ▶ Nejasně vymezené hranice ani využitelnost
- ▶ Význam daňový režim

Majetek = souhrn všeho, co osobě patří (§495)

X

Jmění = souhrn majetku a jejich dluhů

Formy správy majetku po rekonstrukci

✓ V ČR různé formy:

✓ **INTER VIVOS:**

- ▶ Statusové - fundace, korporace
- ▶ Obligačně-věcně právní – svěřenský fond
- ▶ Obligační – přidružený fond, správa cizího majetku na základě smlouvy

✓ **MORTIS CAUSA:** donatio mortis causa, dědická smlouva, testament (dovětek), odkaz....

✓ zákonná dědická sukcese

Správa majetku (jmění)?

„spravovat“ majetek (jmění):

- ▶ hospodařit, nakládat s majetkem v nejširším slova smyslu (vč. přenechání jinému, zničení atd.)
- ▶ starat se o majetek, pečovat, udržovat (neměnit podstatu)
- ▶ užívat majetek (nájemce, vypůjčitel)
- ▶ správa vlastního x cizího majetku

Správa vlastního majetku

- ▶ Správa věci vlastníkem (elasticita a trvalost vlastnického práva)
- ▶ Správa majetku - v podílovém spoluvlastnictví
- ▶ Správa majetku – bytové spoluvlastnictví
- ▶ Správa společného jmění manželů

Správa cizího majetku v části 3. OZ

- ▶ SMYSL ÚPRAVY: základní pravidla pro SCM, bez ohledu na právní důvod vzniku konkrétního právního poměru
- ▶ Subsidiární obecná úprava práv a povinností při SCM
- ▶ Právní transplantát (Québec, Kanada)- nekompatibilita, nutno domestikovat 😊
- ▶ Těžko zařaditelná, flexibilní
- ▶ Systematické zařazení v OZ:

Část třetí (Absolutní majetková práva), díl 6 OZ – Správa cizího majetku

Oddíl 1 Všeobecná ustanovení

Oddíl 2 Pravidla správy

Oddíl 3 Skončení správy

Oddíl 4 Svěřenský fond

Další případy správy cizího majetku (jmění)

– zvláštní režim:

- opatrovnictví člověka a právnické osoby
- péče o jmění dítěte
- správa pozůstalosti
- svěřenecké nástupnictví
- zajišťovací převod práva
- přidružený fond nadace
- další případy – smlouva o úschově....

Povaha úpravy správy cizího majetku

- ▶ SPECIFICKÁ POVAHA: § 1400 a násl: neupravují žádnou specifickou obligaci ani věcné právo!!!!
- ▶ PODSTATA: povinnost opatrovat svěřenou věc a nakládat s ní za účelem stanoveného účelu/ve prospěch beneficianta
- ▶ SPECIFICKÝ ZNAK: autonomní postavení správce - diskreční působnost v rámci vymezeného účelu
- ▶ Spravovaný „majetek“? - spíše správa „jmění“
- ▶ Vyvratitelná domněnka zastoupení (§ 1400 odst. 2), která se uplatní, není-li jasné postavení, jaké je postavení správce
- ▶ Úprava SCM pouze (podpůrné) doplnění právního režimu, který se odvíjí od právního důvodu vzniku určitého právního poměru (smlouvy, zákona)
- ▶ Právní důvod vzniku rozhodující, zda se lze od zákonné úpravy smluvně odchýlit!!

Správa cizího majetku v části 3.OZ

- ▶ není zvláštní obligací ani věcným právem, proto flexibilní
- ▶ neřeší důvod vzniku správy
- ▶ neřeší důvod oprávnění nakládat se svěřeným majetkem
- ▶ neřeší vlastnictví spravovaného majetku („cizí“), tj. případy, kdy správce není vlastník
- ▶ třetích osob se týkají pouze § 1419 až § 1423 OZ (pouze zde dopad § 978)
- ▶ Pravidla pro SCM představují v české právu neobvyklý koncept, protože nejsou spojena s žádnou konkrétní právní skutečností, ale spíše s určitým
- ▶ typem reality sociální (funkcionální pohled)

Rozsah aplikovatelnosti pravidel pro SCM

- ▶ Různost názorů ☺ KR: limitní využitelnost
- ▶ Všude tam, kde stanoví zákon, smlouva nebo v dalších případech, kdy bude naplněna hypotéza § 1400, tj.
 - Když bude správci svěřena určitá míra diskrece
 - Když nebude existovat jiná úprava (smluvní, zákonná), která by stanovila jiný druh správy
- ▶ **VŽDY NUTNO SKOUMAT SLUČITELNOST SCM S POVAHOU „ZÁKLADNÍHO REŽIMU“, DO NĚHOŽ BY PRAVIDLA MĚLA BÝT DOPLNĚNA**
- ▶ Smyslem SCM není popírání jiných právních režimů (jejich nahrazení), ale **DOPLNĚNÍ!!!**
- ▶ Některé úpravy explicitně (použití: 1456 OZ, 351 OZ, 1678, 2042/nepoužití: § 59/1 ZOK, §195a odst. 3 ZPKT)

Druhy správy cizího majetku

1) Prostá správa cizího majetku (konzervativní)

- ▶ zájem na zachování majetku
- ▶ správce uplatňuje všechna práva týkající se majetku
- ▶ nepřípustnost změny účelu spravovaného majetku
- ▶ omezení možnosti zcizit majetek (§ 1408)

2) Plná správa cizího majetku (flexibilnější)

- ▶ rozmnožení majetku a uplatnění pro daný účel
- ▶ činí vše, co je nutné a užitečné
- ▶ Možno kombinovat prvky prosté a plné správy
- ▶ V obou případech je správce povinen jednat s péčí řádného hospodáře (§1411), nestranně (§1403, 1412), vyhýbat se střetům zájmů (§1413)

Obezřetné investice

- ▶ Nejasný rozsah - zřejmě pouze ve vztahu k prosté správě (§ 1407)
 - ▶ rozvržení investičních rizik - diverzifikace portfolia (§ 1432)
 - ▶ 5% limit na emitenta (§ 1433)
 - ▶ Požadavek na vysokou likviditu (§ 1434)

Pravidla pro správu a povinnosti správce

- ▶ Osobní povaha funkce správce (§ 1401)
- ▶ Péče řádného hospodáře, loajalita (§ 1411)
- ▶ Předcházení střetu zájmů (§ 1413 a 1415)
- ▶ Povinnost nestrannosti (§ 1412)
- ▶ Oddělenost majetku správce a majetku pod správou, zákaz smísení majetku (§ 1414)
- ▶ Omezení bezúplatných převodů (§ 1416)
- ▶ Pravidla pro společnou správu (§ 1428 – 1431)
- ▶ Povinnosti správce a beneficenta vůči třetím osobám (§ 1419 an.)

Společná správa cizího majetku

- ▶ Několik správců
- ▶ Spádové pravidlo:
 - prostá většina/každý jeden hlas -§1428
 - a jsou zavázáni společně a nerozdílně (solidarita) - §1430
 - presumpce souhlasu s jednáním ostatních správců - §1431

Vznik správy

- ▶ není podstatné, na základě jakého právního důvodu vzniká
- ▶ Vždy záleží na konkrétním právním poměru, zda založena správa CM, či nikoli (zejména zda diskreční post správce)!!!
- ▶ Nejčastěji právní jednání - smlouva, neexistuje zvláštní smluvní typ (inominátní, smlouva o plné moci, příkazního typu)
- ▶ Rozhodnutím soudu (výjimečně) - § 1455 – jmenování svěřenského správce
- ▶ Zákonem (dědic, jako správce pozůstalosti § 1677)
- ▶ Postačí, že se na základě nějakého právního důvodu „ocitne“ v pozici správce

Skončení správy vs. zánik správy

- ▶ skončení činnosti správce (§ 1438) – odstoupení, odvolání, omezení svéprávnosti, osvědčení úpadku správce

X

- ▶ zánik správy (§ 1439) – uplynutím doby, dosažením účelu, zánikem práva beneficenta k majetku
 - ▶ Ochrana dobré víry při skončení správy
 - ▶ Závěrečné vyúčtování
 - ▶ Zadržovací právo správce k zajištění pohledávek ze správy
-

Svěřenský fond (§ 1448 – §1474)

- ▶ Inspirace v Québecku, „trust“ like instrument (alternativa Treuhand, Fuducia) x není trust v anglo-americkém pojetí!!!!
- ▶ Svěřenský fond zvláštní instrument majetkového práva – „autonomní jmění“, ke kterému nemá nikdo vlastnické právo
- ▶ Organizačně i účelově osamostatněný majetek, který nemá právní osobnost
- ▶ Správa majetku ve svěřenském fondu se řídí i obecnou úpravou správy cizího majetku

Svěřenský fond

- ▶ Vznikem svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku (§ 1448 odst. 2 OZ).
- ▶ Vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vykonává vlastním jménem na účet fondu svěřenský správce;
- ▶ Majetek ve svěřenském fondu však není ani vlastnictvím správce, ani vlastnictvím zakladatele, ani vlastnictvím osoby, které má být ze svěřenského fondu plněno (§ 1448 odst. 3 OZ).

Svěřenský fond

- ▶ Vlastnická práva a další práva k majetku ve svěřenském fondu jsou vykonávána správcem svěřenského fondu
- ▶ Vztahy mezi osobami v rámci svěřenského fondu nemají povahu věcných práv, spíše smluvních vztahů (zvláštní relativní práva)
- ▶ Svěřenský fond vždy nese vlastní označení
- ▶ Svěřenský fond má vždy statut § 1452 = jednostranný projev vůle zakladatele

Vznik svěřenského fondu

- ▶ Ustaven (vytvořen) vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele (§ 1448) – osamostatnění k určitému účelu – svěření majetku správce smlouvu nebo pořízením pro případ smrti
- ▶ Svěřenský správce se zaváže tento majetek držet a spravovat.
- ▶ Vznik SF inter vivos převzetím závazku ke správě správcem (přijetí pověření správce) (§ 1451)
- ▶ Vznik SF mortis causa – smrtí zůstavitele
- ▶ Požadavek na statut vždy - notářský zápis (§ 1452)
- ▶ Úvaha de lege ferenda: vznik konstitutivním zápisem do evidence SF, vedené rejstříkovým soudem

Účel svěřenského fondu

- ▶ Soukromě prospěšný

- ▶ ku prospěchu určité osoby
- ▶ za jiným účelem

- ▶ Veřejně prospěšný

- dosahování obecného blaha (netýká se ho veřejná prospěšnost § 146, není právnická osoba)

- ▶ Zajišťovací svěřenský fond

- ▶ Investiční svěřenský fond

Zakladatel

- ▶ Osoba zakladatele FO nebo PO
- ▶ Lze více zakladatelů?
- ▶ Musí vždy být zakladatel tím, kdo vyčlení majetek?

- ▶ Význam zakladatele – za trvání svěřenského fondu:
 - ▶ právo dohledu
 - ▶ právo jmenovat svěřenského správce
 - ▶ právo jmenovat obmyšleného (sporné)

- ▶ Zakladatel může být obmyšleným i svěřenským správcem (ale v tom případě, požadavek na jednoho „nezávislého“ správce)

Obmyšlený (beneficient)

▶ Podle typu práva

- ▶ na plody a užitky
- ▶ na kapitál
- ▶ podle pořadí

▶ Zakladatel

- ▶ jmenuje konkrétně x vymezí okruh osob (vč. možnosti nikoho nevybrat)
- ▶ určí plnění x přenechá diskreci správce
- ▶ Může určit sám sebe zakladatel

▶ Vznik práva

- ▶ založeno statutem
- ▶ u diskrečních svěřenských fondů až rozhodnutím správce, nicméně za podmínek ve statutu lze změnit

Svěřenský správce

- ▶ FO i PO (u PO ale tak musí stanovit zákon – pouze investiční společnosti)
- ▶ Má povinnost péče řádného hospodáře (§ 1411)
- ▶ Jmenuje a odvolává zakladatel nebo jím určeným způsobem (výj. soud)
- ▶ Požadavek nezávislého správce (správcem může být obmyšlený i zakladatel, ale vždy i alespoň jeden další)
- ▶ Pravidla správy cizího majetku (plná správa)
- ▶ Zapisuje se do veřejného seznamu (např. katastru nemovitostí s poznámkou „svěřenský správce“)

Dohled nad svěřenským fondem

- ▶ Dohled na správou fondu – silné postavení zakladatele, možné určit jiné osoby, beneficiant
- ▶ Možná ingerence soudu na návrh osoby, co osvědčí právní zájem
- ▶ Řešeno v zákoně o zvláštních řízeních soudních, kdo aktivně legitimován
- ▶ Zvýšená ochrana věřitelů- § 1467

Zánik svěřenského fondu (§ 1471 a násl.)

- ▶ uplynutí doby
- ▶ dosažení účelu
- ▶ vzdání se práva obmyšlených
- ▶ rozhodnutí soudu
 - ▶ dosažení účelu nemožné (ale může statut upravit, je-li to ve shodě s původním účelem)
 - ▶ veřejně prospěšný – nahradí podobným účelem
- ▶ Rozhodující vždy vůle zakladatele vyjádřená ve statutu – pro naložení s „zbylým majetkem“

Svěřenský fond – procesní otázky

- ▶ § 79 odst. 1 OSŘ:.....*Ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenský správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřenského správce, a označení svěřenského fondu. ...*
- § 94 ZŘS: *Pro řízení ve věcech svěřenského fondu je příslušný **obecný soud svěřenského správce**; nemá-li svěřenský fond svěřenského správce, je příslušný poslední obecný soud zakladatele svěřenského fondu.*
- ▶ § 95 ZŘS: *Účastníky jsou zakladatel svěřenského fondu, **svěřenský správce**, obmyšlený a osoba, která má právo dohledu nad správou svěřenského fondu*

Daňový režim svěřenského fondu

- ▶ Poplatník daně z příjmů (§ 17 odst. 2 zákona o daních z příjmů) – obdobný režim jako PO
- ▶ Práva a povinnosti vykonává za něj svěřenský správce (§ 20 odst. 3 daňového řádu)
- ▶ Vyčlenění majetku do SF i jeho zvýšení nepodléhá zdanění z příjmů (§ 18 odst. 2 ZDP)
- ▶ Výplata plnění z SF – záleží na osobě obmyšleného a typu vypláceného plnění

Srovnatelné instituty správy majetku

▶ Právnícké osoby

- ▶ Fundace (nadační fond, nadace)
- ▶ Ústav, korporace

▶ Jmění ve zvláštním režimu

- ▶ přidružený fond nadace
- ▶ svěřenecké nástupnictví
- ▶ pozůstalost (vč. odloučené pozůstalosti)
- ▶ podílové fondy

Doporučená literatura:

- ▶ Pihera, V. in Spáčil a kol. Komentář, OZ, III. část, Praha: C.H. Beck, 2013, str. 1551 a násl.
- ▶ Tichý, L., Ronovská, K., Kocí, M. Trust a srovnatelné instituty v Evropě, UK. 2014.
- ▶ Pihera, V. Krocení trustů, Svěřenské fondy v hledáčku první novely občanského zákoníku, [Obchodněprávní revue 5/2016, s. 129]
- ▶ Vlastimil Pihera: Nejpodivnější zvíře v lese – poznámky ke svěřenskému fondu, [Obchodněprávní revue 10/2012, s. 278]
- ▶ Ronovská, K. Volba formy správy rodinného majetku: na čem záleží?, [Bulletin advokacie 7-8/2016, s. 44]

Děkuji Vám za pozornost 😊

